

korok változó magyar embere, s ebben a kapcsolatban az emberen van a hangsúly. Szepsi Csombor Márton Európát akarta közelhozni XVII. századi honfitársaihoz, s ezzel nagyobb szolgálatot tett a hazának, mintha retorikus zengésű ódát írt volna a hazaszeretetről. A hagyomány helyes ápolása: megbecsülni mindent, ami emberileg értékes és ami nekünk, a mi eszünkjárása szerint, a magunk nyelvén közvetíti az egyetemes emberséget.

Nem mondom, tisztelt közönség, hogy irodalmi-művelődési hagyományaink ápolására mindent megteszünk. Érthető, hogy jelen életünk bemutatása, egyéni vagy közösségi sorskérdéseink írói megformálása vonzóbb, mint az a szellemi erőfeszítés, amellyel régibb korok irodalmát magunkévá tesszük. Az is helyes, hogy az irodalmi-művészi hagyományok közül azokhoz nyúlunk először, amelyek jelen munkánk szellemi erőforrásai lehetnek, értem ezen irodalmunk forradalmi hagyományait. Mégsem helyeslehet, hogy iskola és népművelés oly keveset merít a gazdag irodalmi múlt tárházából. Ma talán modern íróink a leghűségesebb sáfarai a múlt irodalmi hagyatékának, nem egy nagy költőnk nyilatkozott arról, mily elszakíthatatlan kapcsolatban áll a magyar szó halhatatlan mestereivel. Helytelenül felfogott modernség az, amely a gyökereket nem óhajtja tudomásul venni, amely nem tud mit kezdeni a hagyománnyal.

A hagyományok helyes ápolásának, értékesítésének példáját adja a mai ünnepnap. Nemcsak azért, mert a szűkebb pátria visszaemlékezik századokkal ezelőtt élt jeles fiára, hanem úgy is, hogy széles köröket mozgósítva, a hagyományt mindjárt életté teszi. Szepsi Csombor Márton nem irodalmunk nagy klasszikusai, hanem kiemelkedően érdekes írói közé tartozik, a haza és Európa szellemi összetartozásának hirdetői közé. Távlattévesztő nacionalizmus volna azt bizonygatni, hogy egyedülállót alkotott, hiszen láttuk, hogy a hazai polgárosodásért Szenczi Molnár Albert nyomán nem is egyedül küzdött, de jó tudni, és a magunkénak tudni, hogy már a XVII. században voltak olyanok, akik tudatosan kívánták áthasonítani a magyar szellemi életbe, amit a nagyvilágban megcsodálni való értéknek ismertek fel, s ennek a rajongó csodálkozásnak marandó irodalmi formát tudtak adni.

Ezekkel a gondolatokkal üdvözlöm Szikszó közönségét, az ünnepség megrendezőit, és adom át Szepsi Csombor Márton emléktábláját a magyar történelmi és irodalmi hagyomány becsülőinek és továbbplántálóinak.

BÁN IMRE

MEGNYITÓ SZAVAK A SZIKSZÓI KIÁLLÍTÁSRA

A szegedi Egyetemi Könyvtár nevében szeretettel köszöntöm Önöket ebből az ünnepélyes alkalomból, s egyúttal magam is köszönetet mondok azért, hogy alkalmat teremtettek könyvtárunknak a közreműködésre. Ilyen lehetőség ugyanis nem adódik túlságosan gyakran. A mai élet és a zsúfolt mindennapok problémái talán nagyon is lefoglalnak bennünket ahhoz, hogy időnk, energiánk maradjon a régiekre való emlékezésre. És ha — mintegy kötelességszerűen — mégis hátrapillantunk olykor, szemünk rendszerint csak a legkiemelkedőbb csúcson akad meg. Pedig — ha továbbfolytatom a képet — nem mondhatok mást, minthogy a csúcson lenyűgöznek ugyan méreteikkel, de a virág és a gyümölcs tömege nem rajtuk terem, hanem a szerényebb dombok oldalán és a völgyben.

Londonban Szepsi Csombor nevére vezetett társaság működik, és az Europica Varietas-t vagy három-négy nyelven olvassák Európa-szerte. Önöktől azonban idehaza nagyon gyakran fogják megkérdezni, ki is az, akiről elnevezték iskolájukat. Tudjanak majd válaszolni, ismerjék meg őt, és tanulják meg követni is abban, amiben követésre méltó. Zrínyivé, Petőfivé válni nem adatik meg mindenkinek, bennük van valami, ami kortársaik fölé emeli őket, ami fölérhetetlen. Szepsi Csombor Márton nem valami különös, valami utánozhatatlan pozitívum jellemzi, hanem inkább a negatívumok hiánya, a romlatlanság, a romlatlanság szellemi, erkölcsi, fizikai

értelemben. Gyalogszerrel bejárja fél Európát, hajtja a kíváncsiság, mindenhova bekukkant, mindent megkérdez, mindent megtapogat, megszagol. Abban az időben sem volt egyszerű dolog a külföldi utazás, panaszkodik is eleget a veszedelmekről, alkalmatlanságokról, amik érték, de nem fárad bele, s amint az egyikből kikeveredik, indul tovább az ismeretlen felé. És amikor hazajön, a tudatlanok, a tapasztalatlanok között ugyanazzal a lelkes őszinteséggel számol be a világ csodáiról, amivel utazása közben megbámulta azokat. Nem hallgatja el botlásait, gyengeségeit, hogy bizony itt-ott meggondolatlansága bajba sodorta, hogy bizony olykor-olykor hazugságra kényszerült, hogy bizony ő a külhonban is csak az a szegény fiatal deák volt, akinek idehaza látszik. Ezt meg lehet tanulni tőle: a tudás felé hajtó kíváncsiságot, a fáradhatatlan célratörést, az őszinte lelkesedést, amely nem szégyelli, hogy vannak előtte ismeretlen dolgok s nála külön emberek a világon.

Ez a szerény kis kiállítás ebből nem sokat tud megmutatni, de talán segíthet az érdeklődés felkeltésében, és ad valami ösztönzést a mélyebb megismerésre. S különös jelentőségű, hogy éppen itt nyújtja ezt a lehetőséget. Az az iskola ugyanis, mely Szepsi Csombor Márton nevét viseli, ennek a névnek a vállalásával bizonyos kötelezettséget is vállal, s nem is könnyen teljesíthető kötelezettséget. Természetes dolog, hogy az ifjúság rendszerint az úgynevezett „divatos” szakmák felé törekszik, és bizony a régi magyar történelem, irodalom manapság aligha nevezhető divatos szakmának, holott nem kell bizonygatni, mennyire nem élheti egyetlen nemzet sem saját nemzeti életét a régiség ismerete nélkül. Szepsi Csombor nevének felvételével, ennek a kis házi múzeumnak a megnyitásával ez az iskola valami olyan hitet kelt, hogy diákjai között az átlagosnál nagyobb számban akadnak majd olyanok, akik vállalkoznak a magyar múlt hagyományainak ápolására, emlékeinek felkutatására, akik netalántán élethivatásuknak fogják választani ezt.

A szegedi Egyetemi Könyvtár nevében megígérhetem a támogatást ehhez az intézménynek is általában, meg diákjainak is egyenként, mégpedig nemcsak mostanra, hanem a jövőre nézve is, ha már nem tartoznak iskolájukhoz. Azt hiszem, fognak is élni ezzel az ígérettel, mert a könyvtár meg nem kerülhető műhely a kutató számára. Úgy képelem, hogy az iskola és a könyvtár kapcsolata nem szakad meg ezzel a megnyitóval, hanem folytatódik, és — a földrajzi távolság ellenére — erősödik, talán éppen az ehhez hasonló rendezvények révén. Szép lenne ugyanis, ha a mai alkalom nem maradna kivételes mozzanat iskolájuk életében, hanem kezdete volna egy nagyszabású vállalkozásnak, s ezeken a tárlókon még sok kiállítás követné egymást, különböző szempontok szerint bemutatva a régi magyar irodalom és történelem fejezeteit. Ehhez hasonló kezdeményezés aligha van ma iskoláinkban, s ekképpen az Önök gimnáziuma különleges rangot is vívhatna ki magának, egyúttal pedig belekóstolnának a tudományos munkába is, hiszen egy kiállítás anyagának összegyűjtése, válogatása, rendezése önmagában is komoly kutatómunkának számít. Nem szölok most arról, hogy ezek alapján kiadványok is készülhetnének és így tovább, mert ez nagyon messzire vezetne, s jelen pillanatban még csak a kezdet kezdetén, egy biztató kezdet kezdetén tartunk. Azt hiszem, ezzel is elégedettek lehetünk. Kérem, tekintsek meg ezt a kiállítást, melyet a szegedi Egyetemi Könyvtár képviselésében most megnyitok.

KULCSÁR PÉTER

